

Laleli'de bakıcı pazarı

Türkiye / 05/07/2009

Çoğu üniversite mezunu, dil bilen yabancı uyruklu kadımlar ortalama 600 dolara bebek ve hasta bakmak için Laleli'de müşteri bekliyor

Bir dönem bavul ticaretinin merkezi olan Laleli, şimdilerde çoğunluğu eski Sovyet ülkelerinden gelen bebek bakıcısı kadınların iş bulma mekanı oldu. Çoğu üniversite mezunu, dil bilen kadınlar ayda ortalama 600 dolara çocuk bakıyor. Referans gazetesinden Sevda Yüzbaşıoğlu ve Enis Tayman, çocuk bakıcısı arayan aile 'kılığında' Laleli'ye gitti.

Sabahın ilk saatleri olmasına rağmen İstanbul'un Laleli semtindeki Dadaş Parkı hayli hareketli. Park denilen yer aslında iki tarafı oteller ve mağazalarla dolu bir cadde. Caddenin muhtelif köşelerinde kiminin elinde bavullar olan genç ve orta yaşlı yabancı kadınlar bekliyor. Burası özellikle son yıllarda bebek ya da hasta bakıcılığında neredeyse moda haline gelen Moldovyalı, Ukraynalı, Türkmen ve Gürcü kadınların iş bulduğu modern bir işçi pazarı. Çocuk bakıcısı arayan bir aile olarak yanlarına yaklaştığımızda, ortalama 600 dolara ne iş olsa yapmaya hazır onlarca kadın sarıyor etrafımızı... Türkiye'de çalışan kadın sayısının artmasıyla birlikte ortaya çıkan ve gün geçtikçe büyüyen bakıcılık sektöründe işçi bulmak 2 yolla mümkün. Ya İstanbul'da sayısı 165'e varan resmi ajanslara başvuracaksınız, ki bu ajanslar sadece Türk bakıcılarla çalışıyor. Ya da gayri resmi yollardan işçi bulmak için kaçak ajanslarla anlaşacaksınız veya Türkiye'ye gelen kadınların kaçak şekilde iş bulmak için toplandığı Dadaş Parkı'nın yolunu tutacaksınız. Tıpkı bizim yaptığımız gibi... Türkiye'de her geçen gün büyüyen bu kaçak iş gücünü ise dağılan Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkeleri besliyor. Moldova, Ukrayna, Gürcistan ve Türk Cumhuriyetleri en önemli kaynak. Bu ülkelerden turist pasaportuyla Türkiye'ye giriş yapanların sayısı yılda 300-400 bini buluyor. Gelenlerden kadın olanların bir bölümü ise ya kaçak ajanslar aracılığıyla ya da kendi kendilerine bakıcılık işi buluyor. Görüştüğümüz bakıcılardan biri sayılarının 10 bin civarında olduğunu söylüyor.

Türk bakıcılardan daha cazip

Kaçak pazarda dönen para ise milyon TL'lerle ifade ediliyor. Çünkü sadece Bakırköy bölgesinde 80'e yakın kaçak ajansın bulunduğu, Laleli'de ise bu rakamın çok daha fazla olduğu belirtiliyor. Ajansların pazarladığı kadınlar sigorta ya da güvence talep etmeden, aylık ortalama 600 dolara çalıştıkları evde kalmak suretiyle iş buluyor. Kaçak ajanslar hem kadınlardan hem de işverenden komisyon alıyor. Yeni gelen kadınlar ise çetin pazarlıklarla 450 dolara da "tamam" diyor.

Ajansla ya da kadınlarla herhangi bir resmi anlaşma yapmayan işveren, kadınların kaçmasını önlemek için pasaportlarına el koyuyor.

Yabancı bakıcıların bu kadar cazip olmasının nedeni ise, yerli bakıcılara oranla daha uygun fiyata

gelmeleri. Ayrıca çoğunlukla üniversite mezunu oluyor ve yabancı dil biliyorlar. Hepsi yatılı kalabiliyor, sigorta istemiyor ve her işi yapıyorlar. İŞKUR'a bağlı özel istihdam büroları ise yasal olarak sadece Türk bakıcılarla çalışabiliyor. Bu bürolara kayıtlı Türk bakıcılar, aylık en az bin TL istiyor. Üstelik yerli bakıcılar çoğunlukla evde kalmayı da kabul etmiyor. Bu özellikle yaşlıların bakımı için Türk bakıcıları cazip olmaktan çıkarıyor. Turist vizesiyle gelen yabancı kadınlar, vize süreleri dolunca da Türkiye'de kalmaya devam ediyor. Çoğunlukla da yakalanmıyorlar. Ancak yakalandıklarında ya da ülkeden çıkış yaparken vizesiz kaldıkları her ay için 90 TL ödüyorlar.

'Partici Birol', 500 dolara buluyor

Dadaş Parkı'nda çevremizi saran Moldovalı kadınlarla, çocuk bakıcılığı için pazarlıktayız. Kadınlar pazarlığı 750 dolardan açıyor. Biz ise 400 dolardan fazlasını veremeyeceğimizi söylüyoruz. Pazarlığımız tüm hızıyla sürerken, burada 400 dolara işçi bulamayacağımızı belirten Angel adlı bir kadın, "Bu kişi size yardım edebilir" diyerek bir kart veriyor. Kartın üzerinde, "Partici Birol, her nevi ayakkabı ve terlik alınır satılır" ibaresi var. Partici Birol, yüzlerce benzeri olan "kaçak ajans"lardan biri. Yüzdeyle çalışan bu ajanslarda hiçbir alışveriş resmi değil. Müşteri kılığında aradığımız Birol, 400 dolara işçi bulamayacağını, ancak eğer istersek Gürcü veya Ermeni kadın olmak kaydıyla 500 dolara kadar inebileceğini söylüyor. Birol'un 2 haftalık deneme süresi var. Eğer bakıcı kadını beğenmezseniz iade edebiliyorsunuz. Bu süre içinde pasaport da sizde kalıyor. Ama haftada bir günlük tatil günü için 25-30 TL harçlık gerekiyor. Birol, bizden ve kadından 150'şer dolar komisyon alıyor. Bu görüşmeden sonra, daha ucuza kadın işçi bulmak için Moldovalılar'ın bize tavsiye ettiği bir diğer yer olan Türkmenler'in mekanına gidiyoruz.

Aranan dadı bulunuyor

Laleli Caddesi'ne yakın izbe bir otelin ön bürosundayız. Görevli Çetin Bey, bize yardımcı olacağını söylüyor ve Sultan kod adlı kadını çağırıyor. Sultan'ın ön dişleri altından. 4 yıldır Laleli'de. Kendisi de çalışıyor. 400 dolara yüzü buruşuyor ama yine de çıkış yolunu buluyor. Yukarı çıkıp Zarina'yı getiriyor. Zarina, 24 yaşında. 4 yaşındaki oğlunu Türkmenistan'ın başkenti Alma Ata'da bir hafta önce bırakıp, önce gemiyle Trabzon'a oradan da otobüsle İstanbul'a ulaşmış. Şimdi bir başkasının çocuğuna bakmak üzere Sultan'ın bizimle yaptığı pazarlığı takip etmeye çalışıyor. Türkçesi yok denecek kadar az, gözleri hüznü, çekingen duruyor. Çocuğa 450 dolara bakmayı kabul ediyor. Sultan, "Dili açılınca bu paraya gitmez. Şu anda yeni olduğu için kabul ediyor. Her işi yapar, haftada bir size uygun olan gün izin yapar. Pasaportunu alırız, size bir problem çıkarmaz. Çıkarırsa zaten biz buradayız" diyor. Zarina, anlamasa da dolar hesabını biliyor ve kafasıyla onaylıyor. Aslında ne biz ona yapılan tercüme anlıyoruz, ne o bize kendisi üzerinden verilen vaatlerin farkında. Sultan ikna olmadığımızı görünce, "Kendi çocuğuna hep o bakmış. Merak etmeyin çok iyi anlar" diyor. Bu kez, kaçak çalışma konusundaki rahatsızlığımızı dile getiriyoruz. "Onun görevi yakalanmamak. Eğer isterseniz cezasını ödeyip onu yasallaştırırsınız ama gerek yok" diyor.

Bu arada Dadaş Parkı'nda sadece iş bulunmuyor. Burada kadınların haftanın belli günlerinde ülkelerine para gönderebilecekleri bir sistem var. Otobüsler kalkıyor, sadece bu işle görevli çalışanlar bulunuyor. Bir kadın, "Paramızı banka aracılığıyla göndersek inanılmaz bir ücret alınıyor. Halbuki burda sadece yüzde 3 gibi bir rakam kesiliyor" diyor. Ayrıca giysi, yiyecek ve her türlü eşya buradan kalkan otobüslerle gelip, kadınlara ulaşıyor.

TRAJİK HİKAYELER KÖL GEZİYOR

Dadaş Parkı'nda veya Türkmenler'in bulunduğu mekanda en önemli mesele güvenlik. Güvenlikten kasıt, kadının bırakıp kaçma ihtimali. Çözümse kadının pasaportuna el koymak. Ancak yine alıcı kılığında konuştuğumuz çevre esnafı, "Bu kadınlar 'pasaportumu kaybettim" diyerek konsolosluklara başvurup, geçici pasaportla ülkelerine kaçıyor" diye bizi uyarıyor. Öte yandan, kaçak oldukları için aylarca çalışıp para alamayan, kötü muameleye maruz kalan kadınların hikayeleri de güvenlik meselesinin önemini bir kez daha ortaya koyuyor.

Lalelide esnaf yabancı kadınlara güvenmiyor. Anlattıkları hikayeler kan donduruyor. Ancak, Moldovalı kadınların anlattıkları da tüyler ürpertici... Bir esnaf, "Bunlar, çocuğunuzu parkta bırakıp kaçar, izini

bulamazsınız. Evini soyar gider" diyor. Diğeri, başka bir hikaye anlatıyor: "Yabancı kadın, bakıcılık yaptığı kadının evine geceleri arkadaşlarını almaya başlamış. Kadın gürültüden şüphelenince de 'akşamları eski kocanın ruhu ziyaret ediyor, gürültü oradan geliyor' demiş. Bunun üzerine kızına durumu anlatan yaşlı kadının kızı, gece evi basmış, durumu ortaya çıkarmış."

5 yıl önce Moldova'dan gelen Maara ise, "Bize kötülük yapılmadıkça neden kötülük yapalım, 4 yaşında çocuğu neden parka bırakıp kaçalım?" diyor. O da yakın bir arkadaşının başına geleni anlatıyor: "55 yaşında bir arkadaşım kendi yaşının geçkinliğine güvenerek, yaşlı bir adamın evine bakıcı olarak girdi, pasaportunu da verdi. 2 ay boyunca hem evin oğlu hem adamın tecavüzüne uğradı. 'Seni yabancı şubeye teslim ederiz' diye tehdit etmişler. Bir şey yapamadı. Sonunda biz yol parasını denkleştirip evine gönderdik."

Servet kazanıyoruz Peki, niye geliyorlar? Maara, "Moldova'da bir doktor ayda 300 dolar, bir öğretmen ise 200 dolar civarında kazanıyor. Yani burada bir servet kazanıyoruz, eğer iyi insanlara karşılaşırsak ve işimizi yapabilirsek sıkıntıya değiyor. Ama çok ağır tecrübeler yaşayıp dönen arkadaşlarımız da oluyor" diye konuşuyor. Maara, özellikle kendilerine yapılandırılan 'fuhuş' yaftasından kurtulmak için de çaba gösterdiklerini vurguluyor. "Düzenli bir iş bulup burada çalışmak istiyoruz, ancak ne Türkler'de ne de bizde beş parmağın beşi bir değil" diyen Maara, kendisinin de yaşlı bakımında çalışmayı tercih ettiğini belirtiyor ve "Aile çok iyi olsa da, çocuklar çok acımazsınız olabiliyor. 'Sen pisliksin, şeytansın' diyerek lakaplar takabiliyorlar" diyor.

Merdivenaltı dadılar sektöre darbe vurdu

Haye İşçi Bulma Kurumu Özel İstihdam Bürosu Genel Müdürü Haye Yurdusever ise, sadece Bakırköy bölgesinde 80'e yakın kaçak istihdam bürosu olduğunu ve bu firmalardaki kaçak çalışanların sektöre büyük bir darbe vurduğunu söylüyor. Yurdusever, "Bir istihdam bürosu kurmak için 4 yıllık akademik eğitim görmüş olmanız ve 21 bin TL teminat yatırmanız gerekiyor. Yanlış yaptığımızda paramız yanıyor. Her 3 ayda bir İŞKUR bizden neler yaptığımızı dair rapor alıyor. Çok sıkı bir kontrol altındayız, ancak kaçak firmalar milyarlarca TL kazanıyor" diyor.

Bu firmaları rapor ettiklerini, ancak devlet mekanizması yavaş işlediği için kaçak firmanın bundan faydalandığını anlatan Yurdusever, sözlerine şöyle devam ediyor: "Bu firmalar elemandan komisyon veya ne koparabilirlerse alıyor. Biz böyle bir şey yaparsak belgemiz iptal olur. Kaçak bir firmanın sadece ön görüşmeden 25 TL aldığını öğrendik. İşverenler bu konuda bilinçlenmeli. Bu insanlar potansiyel tehlike saçıyor, herşeyinizi öğreniyor ve onları hiç tanımıyorsunuz. Gerçek güvence için mutlaka İŞKUR denetiminde olan istihdam bürolarına gidilmesi gerekiyor. Türk dadıları da yabancı uyruklu çalışanların aldığı fiyatlar nedeniyle fiyatlarını yükseltti. Eskiden 600-700 TL'ye bu işi yapmak isteyenler, şu anda bin 500, 2 bin TL talep ediyor."

Hem ucuz hem de kaliteli

Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Programı Direktörü Prof. Dr. Ahmet İçduygu, Türkiye'de çalışan kaçak yabancı işçilerin sirkülasyon halinde olmak kaydıyla birkaç yüz bin civarında olduğunu söylüyor. Yabancı işçilerin 5 sektörde yoğunlaştıklarını belirten İçduygu, bu sektörleri arz ve talebe göre şöyle sıralıyor: "Eğlence ve fuhuş, ev işleri, tekstil, tarım ve servis hizmetleri. İçduygu, "Yabancı kaçak işçilere yapılan harcamaya bakarak, çok para kazandıklarını düşünebilirsiniz ama gerçek böyle değil. Ellere kalan çok daha az. Aracılar, sınırda ödedikleri cezalar, kazançlarını götürüyor" derken, yerli işçilerin durumunu da parlak bulmuyor. İçduygu, "Türkiye'de ekonominin yarısı kaçak. Yerli işgücü de kayıtlı çalışmıyor" diyor.

Yabancıların yerli işgücünün işlerini çaldıkları iddiasının da pratikte doğru olmadığını vurgulayan İçduygu, şöyle konuşuyor: "Görece daha kaliteli ve ucuz işgücü sunuyorlar. Kapitalist işgücü pazarının dinamikleri içinde bir pazar yaratmaları doğal. Türkiye'nin böyle bir işgücüne ihtiyacı var. Ardahan'a tanık oldum. O kentte işsizlik var ama hem ucuz hem de iteli olduğu için yabancı tarım işçisi çalıştırıyorlar. Türkiye'ye çalışmak üzere gelen yabancıların neredeyse yüzde 90'ı kaçak. Bunun nedeni biraz da, devletin göçmen ülkesi haline gelmek istememesi. Bu nedenle yasada büyük problemler olmasa da, idari olarak sorun çıkabiliyor."

